Сергій КУРБАТОВ
доктор філософських наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу лідерства та інституційного розвитку вищої освіти Інституту вищої освіти НАПН України та афілійований науковий співробітник Центру російських та євразійських досліджень Університету Уппсали, Швеція

УДК 378.4

СУЧАСНІ БРИТАНСЬКІ ІННОВАЦІЇ В РОЗРОБЦІ МІЖНАРОДНИХ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ РЕЙТИНГІВ

© Курбатов С., 2016

Ключові слова: університетські рейтинги, інновації, регіональні університетські рейтинги, рейтинги «молодих» університетів, рейтинг репутації університетів, рейтинг університетських міст.

У статті розглядаються сучасні британські інновації в галузі розробки університетських рейтингів QS та Таймс-Томсон Рейтерс. В умовах зростання популярності та посилення впливу рейтингів на національну та глобальну освітню політику поглиблюється конкурентна боротьба між розробниками університетських рейтингів, що призводить до пошуку нових підходів та форм подачі рейтингової інформації з метою посилення уваги з боку основних цільових аудиторій. Зокрема, ідентифіковано тенденцію до активізації розробки регіональних університетських рейтингів (країн Азії, Латинської Америки, БРІКС), а також до створення рейтингів молодих університетів, які виникли менше ніж 50 років тому.

Постановка проблеми та її актуальність. За 12 років існування міжнародні університетські рейтинги перетворилися на впливовий інструмент національної та глобальної освітньої політики, який привертає значну увагу як експертів і менеджерів університетської освіти, так і потенційних абітурієнтів, студентів, співробітників університетів, роботодавців, представників ЗМІ. Відповідно, загострюється конкуренція між університетськими рейтингами за вплив на ці та інші цільові аудиторії, що знаходить відображення у нових, інноваційних підходах до розробки університетських рейтингів. Можна констатувати тенденцію до ускладнення університетських рейтингів, охоплення ними все нових і нових напрямів академічної діяльності, опанування їх укладачами нових ідей, підходів та технологій у процесі оцінювання університетської діяльності та пошуку оптимальних форм репрезентації отриманої інформації.

Мета цієї статті – розглянути провідні інновації та нові форми розробки університетських рейтингів, що з'явились у контексті

провідних британських систем QS та Таймс-Томсон Рейтерс, які належать до трійці найбільш авторитетних у сучасному світі.

Виклад основного матеріалу. Проблематика університетських рейтингів, розробки їх теорії та адекватної методології є предметом жвавої дискусії в англомовній академічній літературі. Серед найбільш фундаментальних критичних праць в цій галузі можна назвати колективну монографію «Університетські рейтинги: теоретичне підґрунтя, методологія та вплив на глобальну систему вищої освіти», яка вийшла у видавництві «Спрінгер» у 2011 р. [8]. Реферативний виклад позитивного значення університетських рейтингів міститься у статті Філіпа Альтбаха [1]. Статті Елен Хезелкорн [6; 7] та Саймона Маргінсона [11] можна вважати зразками гарної аналітичної рефлексії стану та перспектив розробки міжнародних університетських рейтингів на порозі другого десятиліття їх існування. Конкретний розгляд провідних університетських рейтингів та динамічних змін, які в них відбуваються впродовж останніх років, міститься у аналітичних розвідках Андрейса Раухваргерса [26; 27]. У контексті даної статті для нас важливим є процес осмислення міжнародних університетських рейтингів та їх інноваційної спроможності, представлений у працях Філа Бату [2; 3], а також критичний підхід до подібних інновацій, прикладом якого є дослідження Кайченг Соха [9]. Сприйняття рейтингів та шляхів їх подальшого розвитку українською академічною громадою, а також їх вплив на реформування вітчизняної системи університетської освіти відповідно до сучасних світових стандартів були предметом моєї англомовної розвідки [10].

У даній роботі я намагаюся розглянути основні інновації щодо змісту та форм провідних британських міжнародних університетських рейтингів Таймс-Томсон Рейтерс та QS. Так, одразу після «розлучення» з QS у 2010 р., укладачі новоствореного проекту, крім традиційного рейтингу світових університетів [34], запропонувати громаді рейтинг академічної репутації Таймс-Томсон Рейтерс (THE World Reputation Ranking). Цей рейтинг виходить починаючи з 2011 р. Для розрахунків даного рейтингу (станом на 2013 р.) у березні та квітні 2012 р. було проведено опитування серед експертів, у ході якого було отримано 16 639 відповідей із 144 країн. Середній стаж експертів в академічній галузі складав 17 років. Для порівняння, у 2010 р. було отримано 13 388 відповідей, а в 2011 р. – 16 639 відповідей. В анкеті респондентам пропонується відповідно до їхньої спеціалізації назвати 15 кращих університетів, до яких вони рекомендували б вступити своїм учням. Найбільша кількість відповідей під час цього опитування надійшла від експертів у галузі соціальних наук (22,1%), потім ідуть представники інженерних та технологічних наук (21,3%), фізичних наук (18%), медичних наук (15,4%) та природничих наук (12,7%). Найменшу кількість відповідей було отримано від гуманітаріїв (10,5%).

Для визначення рейтингу репутації в 2014 р. під час опитування, яке проводилося з березня по травень 2013 р., було отримано 10 536 відповідей представників 133 країн. Анкету для опитування було перекладено 10 мовами світу. За спеціалізацією найбільша кількість відповідей надійшла від представників соціальних та інженерно-технологічних наук (22% на кожну групу), фізичних наук (18%), медичних наук (16%), наук про життя (13%) та гуманітарних дисциплін (9%). З Північної Америки надійшло 25% відповідей, 19% – із Західної Європи, 13% – зі Східної Азії, по 10% – з Океанії та Східної Європи, 5% – із Середнього Сходу та 4% – з Південної Америки.

Критикуючи даний рейтинг, Андрейс Раухваргерс зазначає: «Репутація університету незначною мірою впливає на результати рейтингу Таймс-Томсон Рейтерс, оскільки «крива репутації» стрімко падає після перших найпрестижніших університетів. Як наслідок, можна стверджувати невисоку цінність рейтингів, які враховують виключно репутацію» [26]. Десятка кращих світових університетів за результатами цього опитування виглядає таким чином [35; 36]:

Таблиця 1

Кращі світові університети за рейтингом академічної репутації Таймс-Томсон Рейтерс 2013–2014

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2014	Загальний бал 2013
1	Гарвард	США	100	100
2	Массачусетський технологічний інститут	США	90,4	87,6
3	Стенфорд	США	74,9	70,6
4	Кембрідж	Велика Британія	74,3	81,3
5	Оксфорд	Велика Британія	67,8	73
6	Берклі	США	63,1	72,4
7	Прінстон	США	35,7	36,2
8	Йєль	США	30,9	32,8
9	Каліфорнійський технологічний інститут	США	29,2	27,8
10	Університет Каліфорнії в Лос-Анджелесі	США	28,8	35,6

Ще однією цікавою новацією укладачів рейтингу Таймс-Томсон Рейтерс є рейтинг ста найкращих університетів, які були засновані менше 50 років тому. При цьому для укладання рейтингу використовуються дані, отримані в процесі складання основного рейтингу. Цей факт уже став приводом для критики розробників, оскільки він не враховує наявні зауваження до існуючих систем порівняння університетів. Викликає запитання і той факт, чому саме вік 50 років був обраний як критерій «молодості» університету. Кайченг Сох у статті з промовистою назвою «Рейтинг 100 університетів, молодших за 50 років Таймс-Томсон Рейтерс: старе вино в новій пляшці?» зазначає з цього приводу: «Звичайно, критерій п'ятдесятирічного існування є зручним, але надто проблематичним. В описі методології відсутнє пояснення, чому саме п'ятдесят років стали підставою для відбору університетів у відповідну категорію. Без теоретичного обґрунтування та емпіричних доказів будь-яка інша кількість років з моменту заснування буде таким же легітимним критерієм ідентифікації "молодого університету"» [9, с. 118].

Перша десятка кращих «молодих» університетів у 2014 р. [33] виглядала так (для порівняння додано відповідний бал у 2013 р. [32]):

Таблиця 2

Кращі світові університети, що були засновані впродовж останніх 50-ти років, за версією Таймс-Томсон Рейтерс 2013 та 2014

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2014	Загальний бал 2013
1	Пхоханський університет науки та технології	Республіка Корея	69,8	75
2	Федеральна політехнічна школа Лозанни	Швейцарія	68,3	71,9
3	Корейський інститут науки та технології KAIST	Республіка Корея	67,4	67,4
4	Гонконзький університет наук і технологій	Гонконг	65,3	65,7
5	Наньянський технологічний університет	Сінгапур	61,7	61,4
6	Маастрихтський університет	Нідерланди	60,4	61,7
7	Університет Каліфорнії в Ірвіне	США	59,3	61,9
8	Університет Париж-Південь	Франція	56,2	59,7
9	Університет П'єра та Марії Кюрі	Франція	56,1	60,8
10	Ланкастерський університет	Велика Британія	55,4	56,3

Цікавим є той факт, що в першій десятці «молодих» університетів світу представлений лише один університет абсолютного лідера всіх міжнародних університетських рейтингів США. Водночас п'ять університетів представляють європейський континент, а чотири – азійський. Впадає в вічі і те, що найбільш успішною в створенні університетів світового класу впродовж останніх п'ятдесяти років була Республіка Корея.

У 2014 р. уперше було складено рейтинг університетів країн BRICS (Бразилія, Росія, Індія, Китай та ПАР) та економік, що розвиваються. Всього в рейтингу присутні університети 18 країн, хоча в цілому до цієї категорії попало 22 країни (крім країн BRICS, це Чехія, Угорщина, Малайзія, Мексика, Польща, Тайвань, Таїланд, Туреччина, Чилі, Колумбія, Єгипет, Індонезія, Марокко, Пакистан, Перу, Філіппіни та Об'єднані Арабські Емірати). Рейтинг розраховується відповідно до 13 індикаторів основного рейтингу, але їх вагу змінено у зв'язку зі специфікою цих країн. Так, загальну вагу дослідницьких індикаторів зменшено з 30% до 20%, а вагу індикаторів, що оцінюють надходження від взаємодії з промисловістю та використанням інновацій, збільшено з 2,5% до 10%. Підвищено й вагу індикаторів, що вимірюють інтернаціоналізацію, – з 7,5% до 10%. Десятка найкращих університетів у цьому рейтингу виглядає таким чином [30; 31]:

Таблиця 3

Кращі університети країн BRICS та економік, що розвиваються, у 2014–2015 році за версією Таймс-Томсон Рейтерс

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2015	Загальний бал 2014
1	Університет Пекіна	Китай	67,7	65,0
2	Університет Цинхуа	Китай	67,2	63,5
3	Технічний університет Близького Сходу	Туреччина	52,5	41,5
4	Університет Кейптауна	ПАР	52,4	50,5
5	Московський державний університет імені Ломоносова	Росія	50,0	41,4
6	Національний університет Тайваню	Тайвань	48,5	49,2
7	Босфорський університет	Туреччина	46,3	44,3
8	Технічний університет Стамбула	Туреччина	44,9	42,7
9	Університет Фудань	Китай	44,8	42,3
10	Університет Сан Пауло	Бразилія	44,0	41,1

Згідно з цим рейтингом академічними лідерами країн BRICS є Китай та Туреччина, які мають у першій десятці рейтингу по три університети. Росія, ПАР, Тайвань та Бразилія мають по одному університету. Порівняно з 2014 р. у 2015 році помітний «ривок» в цьому рейтингу зробили Технічний університет Близького Сходу (+11 балів) та Московський державний університет імені Ломоносова (+8,6 балів). Негативну тенденцію з університетів першої десятки продемонстрував лише Національний університет Тайваню (-0,7 бали). Узагалі ж, у першій сотні цього рейтингу в 2015 р. представлені 27 університетів Китаю, 19 університетів з Тайваню, 11 університетів з Індії, 8 університетів з Туреччини, сім університетів з Росії, п'ять – з ПАР, чотири – з Бразилії та три – з Таїланду. Чехія, Чилі, Польща, Угорщина, Мексика та Об'єднані Арабські Емірати мають по два університети, а Колумбія, Марокко, Малайзія та Пакистан – по одному [2].

Починаючи з 2012–2013 рр. Таймс-Томсон Рейтерс оприлюднює рейтинг університетів Азії. «Упродовж 2001–2011 рр. частка американських інвестицій в світову університетську освіту скоротилася з 37% до 30%, а частка інвестицій країн Європейського Союзу – з 26% до 22%. Водночас інвестиції країн Азії збільшилися з 25% до 34%», – зазначає Філ Бату, аргументуючи важливість рейтингу саме азійських уні-

верситетів [3]. Відповідний рейтинг спирається та ті ж самі 13 індикаторів, що використовуються в основному рейтингу та оцінюють університет за такими напрямами: навчання; дослідження; індекс цитування та дослідницький вплив; співробітництво з промисловістю та інновації; інтернаціоналізація. Перша десятка цього рейтингу в 2013–2014 рр. [29] та в 2012–2013 рр. [28] виглядає таким чином:

Таблиця 4

Кращі університети країн Азії в 2012–2014 рр. за версією Таймс-Томсон Рейтерс

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2013-2014	Загальний бал 2012-2013
1	Університет Токіо	Японія	76,4	78,3
2	Національний університет Сінгапуру	Сінгапур	72,4	77,5
3	Університет Гонконгу	Гонконг	65,3	75,6
4	Сеульський національний університет	Південна Корея	65,2	65,9
5	Пекінський університет	Китай	65,0	70,7
6	Університет Цинхуа	Китай	63,5	67,1
7	Університет Кіото	Японія	63,2	66,8
8	Корейський інститут науки та технології KAIST	Південна Корея	62,9	64,0
9	Гонконгський університет наук і технологій	Гонконг	62,5	64,4
10	Пхоханський університет науки та технології	Південна Корея	61,7	69,4

Активно розробляються нові підподи до університетських рейтингів і в діяльності компанії QS, яка розробляє один з найвпливовіших рейтингів світових університетів QS World University Rankings [25]. Так, кілька років тому QS почала розраховувати рейтинг кращих студентських міст, який у 2012 р. очолили Париж, Лондон та Бостон. У 2014 р. у топовій частині цього рейтингу опинилися Париж, Лондон та Сінгапур. Для того, щоб претендувати на входження в рейтинг, місто повинне мати населення не менше 250 тисяч осіб та щонайменше два університети в рейтингу QS. Рейтинг базується на таких індикаторах:

1) результативність університетів в рейтингу QS (враховує загальну кількість університетів та «вагу» індивідуальної позиції кожного з них);

2) студентська спільнота та її склад (загальна кількість студентів, кількість іноземних студентів та їх відсоток, рівень толерантності);

3) привабливість міста (враховує результати Global Liveability Index [5], Globalization and World Cities Index [4], рівень безпеки, рівень забруднення та рівень корупції);

4) активність роботодавців (кількість місцевих та глобальних роботодавців, які відзначили випускників університетів міста як найкращих);

5) доступність (плата за навчання, Big Mac Index, IPad Index, Mercer Cost of Living Index [12]) [13].

Десятка кращих студентських міст у 2015 р. [13] виглядає так:

Таблиця 5

Кращі студентські міста в 2015 р. за версією QS

Місце	Місто	Країна	Загальний бал
1	Париж	Франція	412,0
2	Мельбурн	Австралія	397,0
3	Лондон	Велика Британія	392,0

Закінчення таблиці

4	Сідней	Австралія	388,0
5	Гонконг	Гонконг	387,0
6	Бостон	США	386,0
7	Токіо	Японія	385,0
8	Монреаль	Канада	380,0
9	Торонто	Канада	375,0
10	Сеул	Південна Корея	372,0

«Рейтинг кращих студентських міст – це новий інструмент QS та продукт, похідний від глобального університетського рейтингу QS. Але він дуже незначно відображає студентське сприйняття університетського життя, адже 97% студентів навчаються в університетах, що не входять до рейтингу», – зазначає Андрейс Раухваргерс [27, с. 47].

Починаючи з 2013 р. з'являється рейтинг QS, який оцінює університети, що виникли менше ніж 50 років тому. Рейтинг базується на інформації, що використовується при складанні основного рейтингу. Ось так виглядає його перша десятка в 2013 [23] та 2014 рр. [24].

Таблиця 6

ТОП 10 університетів QS,
які виникли менше ніж 50 років тому, в 2013 та 2014 рр.

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2014	Загальний бал 2013
1	Наньянзький технологічний університет	Сінгапур	84,0	81,1
2	Гонконгський університет наук і технологій	Гонконг	83,3	84,1
3	Корейський інститут науки та технології KAIST	Південна Корея	79,9	75,8
4	Пхоханський університет науки та технології	Південна Корея	72,9	67,5
5	Міський університет Гонконгу	Гонконг	68,2	67,7
6	Маастрихтський університет	Нідерланди	65,8	63,8
7	Університет Каліфорнії в Ірвіне	США	60,8	59,6
8	Політехнічний університет Гонконгу	Гонконг	59,3	57,5
9	Університет Калгарі	Канада	57,6	52,2
10	Автономний університет Барселони	Іспанія	57,5	55,6

Серед лідерів першої десятки цього рейтингу – Гонконг, представлений трьома університетами, та Південна Корея, представлена двома. США представлені лише одним університетом. Європейські країни представлені університетами Нідерландів та Іспанії. Суттєві зміни загального балу впродовж навіть одного року свідчать про динамізм розвитку цього сегменту університетської освіти та високий рівень конкуренції між «молодими» університетами.

Також у 2013 р. з'являється розроблений QS рейтинг університетів країн BRICS (Бразилія, Росія, Індія, Китай та ПАР). Рейтинг включає такі індикатори:

1) академічна репутація – 30%;

2) репутація серед роботодавців – 20%;

3) співвідношення викладачів і студентів – 20%;

4) відсоток співробітників зі ступенем PhD – 10%;

5) кількість публікацій у SCOPUS на одного співробітника – 10%;

6) цитування, публікація в базі даних SCOPUS – 5%;

7) відсоток іноземних викладачів – 2,5% ;

8) відсоток іноземних студентів – 2,5% [19].

Перша десятка цього рейтингу виглядає так [17; 18]:

Таблиця 7

ТОП 10 університетів QS BRICS 2013–2014 рр.

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2014	Загальний бал 2013
1	Університет Цинхуа	Китай	100,0	100,0
2	Пекінський університет	Китай	97,2	99,6
3	Московський державний університет імені Ломоносова	Росія	92,6	93,4
4	Університет науки і технології Китаю	Китай	89,7	89,8
5	Університет Фудань	Китай	89,5	91,4
6	Університет Нанджунга	Китай	87,1	91,3
7	Університет Сан Пауло	Бразилія	86,4	88,6
8	Шанхайський університет Хіа Тон	Китай	85,8	89,8
9–10	Державний університет Кампінаса (UNICAMP)	Бразилія	84,9	86,9
9–10	Університет Кейптауна	ПАР	84,9	86,6

Починаючи з 2013 р. QS розраховує також рейтинг університетів Азії. Його індикатори:

1) імідж в академічному середовищі – 30%;

2) оцінка якості освіти випускників роботодавцями – 10%;

3) індекс цитування наукових праць співробітників – 15%;

4) кількість публікацій у базі даних SCOPUS у перерахунку на одного співробітника – 15%;

5) частка іноземних студентів – 2,5%;

6) частка іноземних викладачів – 2,5%;

7) співвідношення кількості студентів і кількості викладачів – 20%;

8) пропорція студентів, що прибули за програмами обміну з інших університетів, – 2,5%;

9) пропорція власних студентів, що перебувають за програмами обміну в інших університетах, – 2,5%.

Як бачимо, порівняно з традиційним рейтингом QS тут додані індикатори 4), 8) та 9) [16]. Перша десятка університетів цього рейтингу виглядає так [14; 15]:

Таблиця 8

ТОП 10 університетів QS Азія 2013–2014 рр.

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2014	Загальний бал 2013
1	Національний університет Сінгапуру	Сінгапур	100,0	99,6
2	Корейський інститут науки та технології KAIST	Південна Корея	99,5	98,1
3	Університет Гонконгу	Гонконг	99,3	99,6
4	Сеульський національний університет	Південна Корея	98,7	99,2
5	Гонконгський університет наук і технологій	Гонконг	98,4	100,0
6	Китайський університет Гонконгу	Гонконг	97,4	96,3
7	Наньянський технологічний університет	Сінгапур	97,3	95,1
8	Університет Пекіна	Китай	96,3	98,5
9	Пхоханський університет науки та технології	Південна Корея	96,1	96,3
10	Університет Токіо	Японія	95,9	95,9

Ще одним регіональним напрямом діяльності QS став рейтинг університетів країн Латинської Америки. Його індикатори:

1) імідж в академічному середовищі – 30%;

2) оцінка якості освіти випускників роботодавцями – 20%;

3) індекс цитування наукових праць співробітників – 10%;

4) кількість публікацій у базі даних SCOPUS у перерахунку на одного співробітника – 10%;

5) співвідношення кількості студентів і кількості викладачів – 20%;

6) пропорція співробітників зі ступенем PhD – 10%;

7) присутність в Інтернеті – 10% [22].

Тут, порівняно з традиційним рейтингом QS, з'являються індикатори 4), 6) та 7) [537]. Перша десятка рейтингу в 2014 р. [21] та 2013 р. [20] має такий вигляд:

Таблиця 9

ТОП 10 університетів QS Латинська Америка 2013–2014 рр.

Місце	Університет	Країна	Загальний бал 2014	Загальний бал 2013
1	Папський католицький університет Чилі	Чилі	100,0	99,2
2	Університет Сан Пауло	Бразилія	98,9	100,0
3	Державний університет Кампінас (UNICAMP)	Бразилія	97,1	97,4
4	Федеральний університет Ріо-де-Жанейро	Бразилія	95,5	89,2
5	Колумбійський університет Андес	Колумбія	94,7	94,5
6	Університет Чилі	Чилі	94,1	93,5
7	Технологічний інститут Монтерея	Мексика	91,4	89,8
8	Національний автономний університет Мехіко	Мексика	91,0	93,1
9	Державний університет Сан Пауло (UNESP)	Бразилія	90,3	82,6
10	Федеральний університет Мінас-Жерайс	Бразилія	87,3	83,1
10	Федеральний університет Ріу-Гранді-ду-Сул	Бразилія	87,3	80,8

Як бачимо, академічним лідером Латинської Америки є Федеративна Республіка Бразилія, представлена в першій десятці шістьома університетами. Далі ідуть Чилі та Мексика, які мають по два університети.

Висновки. Розглянувши нові форми репрезентації результатів вимірювань, які запропонували впродовж останніх років розробники провідних міжнародних рейтингів з Великої Британії, ми можемо констатувати активну розробку регіональних університетських рейтингів (Азія, Латинська Америка, країни БРІКС). Такий вектор діяльності можна тлумачити як просторовий вимір інновацій у галузі розробки університетських рейтингів. Подібна діяльність, на нашу думку, обумовлена, по-перше, відносно маргінальним положенням університетів цих регіонів щодо провідних позицій авторитетних міжнародних рейтингів і, по-друге, регіональною конкуренцією університетів даних регіонів, яка легітимізується авторитетом міжнародних університетських рейтингів. Другим популярним напрямом інновацій у цих британських рейтингах стала розробка рейтингу молодих університетів, які були створені менше 50 років тому, що можна тлумачити як темпоральний вимір інновацій у галузі розробки університетських рейтингів, який обумовлений стрімким та динамічним розвитком сучасної цивілізації та її орієнтацією на майбутнє як на вищу світоглядну цінність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Altbach Philip G. Rankings Season Is Here / Philip G. Altbach // International Higher Education. – 2011. – № 62. – P. 2–5.

2. Baty Phil. Developing narrative [Electronic resource] / Phil Baty. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014/brics-and-emerging-economies/analysis/developing-narrative

3. **Baty Phil.** Growth strategies [Electronic resource] / Phil Baty. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013–14/regional-ranking/region/asia/analysis/growth-strategies
4. Globalization and World Cities [Electronic resource]. – Access mode : http://www.lboro.ac.uk/gawc
5. Global Liveability Ranking 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.eiu.com/public/topical_report.aspx?campaignid=liveability2014
6. Hazelcorn Ellen. World-Class Universities or World Class Systems? : Rankings and Higher Education Policy Choices / Ellen Hazelcorn // Rankings and Accountability in Higher Education: Uses and Misuses UNESCO, 2013. – 296 p.
7. Hazelkorn Ellen. Reflections on a Decade of Global Rankings: what we've learned and outstanding issues / Ellen Hazelcorn // European Journal of Education. – 2014. – Vol. 49, № 1. – P. 12–28.
8. Jung Cheol Shin. University Rankings. Theoretical Basis, Methodology and Impact on Global Higher Education / Jung Cheol Shin, Robert Toutkoushian and Ulrich Teichler // Springer, 2011. – 274 p.
9. Kaycheng Soh. Times Higher Education 100 Under 50 Ranking: Old Wine in a New Bottle? / Kaycheng Soh // Quality in Higher education. – 2013. – Vol. 19, №. 1. – P. 111–121.
10. Kurbatov S. University Rankings and the Problem of Competitiveness of National Universities of Post-Soviet Countries in Global Educational Space: the Case of Ukraine // Evaluation in Higher Education. – 2012. – № 6(2). – P. 59–75.
11. **Marginson Simon.** University Rankings and Social Science / Simon Marginson // European Journal of Education. – 2014. – Vol. 49, № 1. – P. 45–59.
12. Mercer 2014. Cost of Living Ranking [Electronic resource]. – Access mode : http://www.mercer.com/newsroom/cost-of-living-survey.html
13. QS Best Student Cities 2015 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/city-rankings/2015#
14. QS University Rankings: Asia 2013 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings/asian-university-rankings/2013
15. QS University Rankings: Asia 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings/asian-university-rankings/2014
16. QS University Rankings: Asia – Methodology [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/asian-university-rankings/qs-university-rankings-asiamethodology
17. QS University Rankings: BRICS 2013 [Electronic resource]. – Access Mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings/brics-rankings/2013
18. QS University Rankings: BRICS 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings/brics-rankings/2014
19. QS University Rankings: BRICS – Methodology [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/brics-rankings/qs-university-rankings-bricsmethodology
20. QS University Rankings: Latin America 2013 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings/latin-american-university-rankings/2013
21. QS University Rankings: Latin America 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings/latin-american-university-rankings/2014
22. QS University Rankings: Latin America – Methodology [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/university-rankings-articles/latin-american-university-rankings/qs-university-rankings-latin-america-methodology
23. QS University Rankings: Top 50 Under 50 2013 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/top-50-under-50/2013
24. QS University Rankings: Top 50 Under 50 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.topuniversities.com/top-50-under-50/2014
25. QS World University Rankings [Electronic Resource]. – Access Mode: http://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings
26. Rauhvargers A. Global university rankings and their impact. [Electronic resource] / A. Rauhvargers // EUA. – 2011. – 84 p.
27. Rauhvargers A. Global university rankings and their impact. Report II / A. Rauhvargers // EUA. – 2013. – 88 p.
28. THE Asia University Rankings 2012–2013 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2012-13/regional-ranking/region/asia
29. THE Asia University Rankings 2013–2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013–14/regional-ranking/region/asia
30. THE BRICS & Emerging Economies Rankings 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014/brics-and-emerging-economies
31. THE BRICS & Emerging Economies Rankings 2015 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2015/brics-and-emerging-economies
32. The One Hundred Under Fifty 2013 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013/one-hundred-under-fifty
33. The One Hundred Under Fifty 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014/one-hundred-under-fifty
34. The Times Higher Education World University Rankings [Electronic Resource]. – Access Mode: http://www.timeshighereducation. co. uk/world-university-rankings/
35. The World Reputation Rankings 2013 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2013/reputation-ranking
36. The World Reputation Rankings 2014 [Electronic resource]. – Access mode : http://www.timeshighereducation.co.uk/world-university-rankings/2014/reputation-ranking university cities.